Lirey 20.000

TEKAKWITHA

de lelie onder de Mohawks

De ‚Nieuwe Wereld' is arm aan heiligen. Misschien worden zij daarom wel met biezondere namen aangeduid. Zo kennen wij naast de heilige Rosa van Lima, ‚de eerste bloem van heiligheid' in Midden-Amerika, de in geur van heiligheid gestorven Tekakwita, die genoemd wordt ‚de lelie onder de Mohawks' of ‚de wonderbare bloem van genade in het ijskoude Noorden'. Juist 300 jaar geleden, in 1656, werd zij geboren in het tegenwoordige Albany in de staat New-York: kind van een heidense Irokese vader en een christelijke Indiaanse moeder. Over het heldhaftig deugdzaam leven van dit meisje, wier proces ter zaligverklaring is ingeleid, vertelt dit verhaal, dat naar de vorm vrij, maar naar de historische feiten waarheidsgetrouw is weergegeven. De dokumentaire foto's werden speciaal ter plaatse waar Tekakwita begraven ligt, door onze speciale korrespondent opgenomen. (Redaktie)

ER was weer slag geleverd. De heidense Mohawk-Irokezen hadden hun wrede overwinning op de katholieke Algonquin-Indianen bevochten. Ze hadden die overwinning behaald door hun haatgevoelens, die aanzetten tot grenzeloze dapperheid, maar ook aangewakkerd door de protestante Engelsen en de calvinistische Hollanders, die hun geweren hadden gegeven in ruil voor huiden en pelzen.

Aan de marteldood ontrukt

En nu was het avond, nu was het feest. -Zo noemen ze dat, dacht de jonge zoon van het opperhoofd. En zijn blik gleed weer even uit de kring naar de martelpalen, die daar stonden klaargemaakt. Daaraan waren gebonden de gevangen Algonquins: enkele mannen en vrouwen, en ook een knap christenmeisje. Hij zag haar daar in het telkens oplaaiende licht der vlammen, nu eens zichtbaar en dan weer verloren in het donker. De voorbereidende martelingen waren al enkele uren toegepast: het sarren, de vernederingen, het angst aanjagen door geschreeuw. -Hoe kan een jonge vrouw zo mooi zijn, zo volmaakt, zo dapper ook, dacht hij. Misnoegd keek hij opzij, toen hij zag hoe een jongeman haar naderde; hij wilde niet zien. Hoe lang zou dit nog duren? Dit drinken, dit zich zelf dàpper zuipen en niets-ontziend? Om straks de wreedste martelingen te durven uitvoeren op weerloze mensen . . . op dit schone beeld daar, dacht hij. Terloops gleed zijn hand even over zijn dolk, terwijl hij zijn andere arm strekte om zijn beker weer te laten vullen. Maar hoe snel kan een besluit vallen! Terwijl de wijn fonkelend in zijn beker vloeide, speelde het door zijn hoofd: -Leven zal zij, léven! En meteen had hij de sprong naar het onvermijdelijke gemaakt: met zijn dolk tussen de tanden drong hij door de joelende menigte heen, smeet de jonge man opzij, sneed vliegensvlug de touwen door en was weg met zijn lichte last, het donkere oerwoud in. Men schreeuwde even onthutst, niet wetend wie dat was. Maar het bos was donker en diep. Wie kon weten wat daar schuilging, en waar de weg heenvoerde van die onbekende? . . .

Zo ontkwam de moeder van Tekakwitha aan de marteling-ten-einde-toe. Des anderen daags verscheen de zoon van het opperhoofd openlijk voor de raad van zijn stam, en wijzend op de gevangen vrouw zei hij, dat zij zijn vrouw was en blijven zou. En men nam het christenmeisje op in de stam. En zij huwde met de zoon van het opperhoofd. En er is verder zeer weinig over hen te verhalen, want de getijden gingen hun eendere gang: het jachtseizoen, de tijd van spinnen en weven, de dagen der zoele winden en van het werken op het veld kwamen en gingen. En na de kringloop der maanden werd hun een meisje geboren, dat zij Tekakwitha noemden, en dat zij ontvingen met zeer grote vreugde.

Overgeleverde vroomheid

Zij groeide op als ieder kind, en speelde temidden der vele familieleden in de wigwam of rondom de palissaden. Maar zó heidens kon haar omgeving niet zijn, of van haar stille moeder kon zij de eenvoudige gebeden leren, die haar als klein kindje reeds deden neerknielen voor een kruisje van takken gemaakt in een hoek van de wigwam. Die prille vroomheid had zij wel van node, want plotseling overviel de nederzetting een pokken-epidemie, toen Tekakwitha nog maar amper vijf of zes jaren telde. Onder de zeer vele doden, die in trieste regelmaat begraven werden, bevonden zich ook haar ouders en heel het gezin van het opperhoofd. Totaal verweesd bleef zij dus achter, toen ze zelf weer beter werd van de besmetting. Haar fijn gezichtje was blijvend aangetast; haar ogen bleven zwak. Zo werd zij dan opgenomen in een nieuwe familiekring. Haar oom, die zelf geen kinderen had, nam haar aan als kind. Daar bewoog zij zich door de wigwam als een goede hulp voor tante, want zij was zeer vaardig in het weven van kleren en sierlijk schoeisel. Ze deed dat terwijl zij haar gebeden zong of

Kerk en pastorie te Caughnawaga; de beschuttingstoren moest de christen-Indianen tegen de aanvallen der Roodhuiden beveiligen

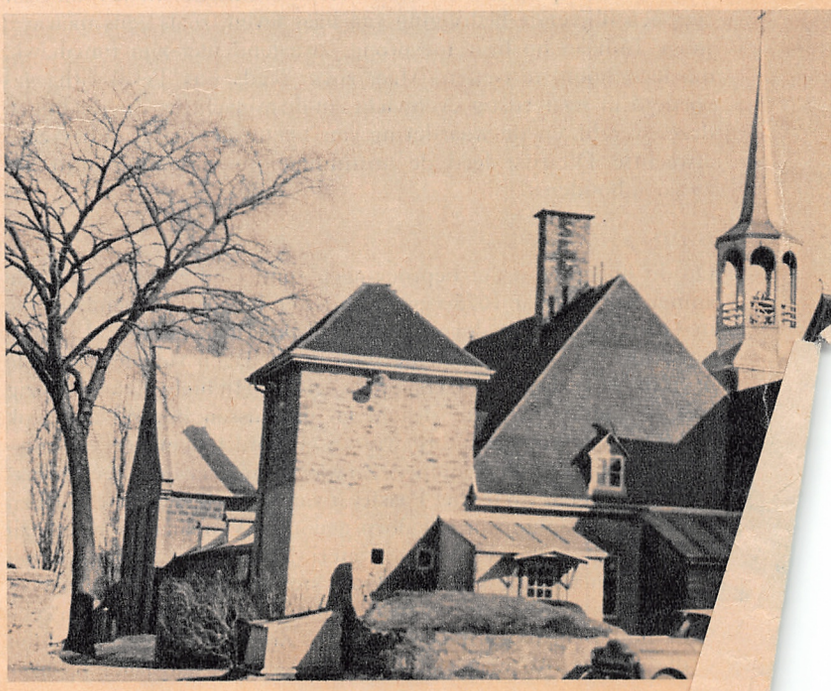

prevelde, en als haar handjes even rustten, vouwden ze zich in dat korte oponthoud. Kort inderdaad, want tante wist immer een scherp woord te vinden, als zij haar ledig vond, of bezig met verboden dingen. Maar Tekakwitha leefde over alle liefdeloosheid en harde woorden heen, jong en levenslustig, ofschoon nog niet gedoopt tóch gedragen door Gods genade, en zo huis en hof doorglanzend door haar bekoorlijkheid. — Maar schrijnend werd wel met het verglijden der jaren het verlangen naar het heilig water, dat zij moest vragen als er ooit een zwartrok kwam. Dat waren ook de laatste woorden van haar moeder geweest die ze vele malen voor zichzelf herhaalde.

Voorwerp van spot en plagerij

Maar wie kent de beproevingen, die God gereed houdt voor wie Hij liefheeft? De in het zwart getoogde mannen konden niet komen. Maar toen de Fransen door een plotselinge strafexpeditie de Mohawks onderwierpen, en door de vredesbepalingen het gebied open kwam te staan voor de katholieke missie, kwamen die mannen wél; doch rustig en nooit overijld als de oude Kerk zelf zeiden ze Tekakwitha nog wat te wachten, tot zij voldoende onderricht zou zijn. Konden zij weten, dat God zelf haar had onderricht in de stille uren van haar alleen-zijn? Het wachten duurde negen lange jaren. Zo adelt God de ziel, die Hij uitverkiest. Want in die tijd groeide zij van kind tot jong meisje, geschonden wel in haar gelaat, maar rank van gestalte en in haar gedragingen altijd rustig en liefdevol. En rondom zich heeft zij zeker de blikken van bewondering der jonge mannen gevoeld; en in ieder geval hoorde zij de stem van tante, die haar wel wist te raden in haar keuze. Maar Tekakwitha bleef beslist weigeren een jonge man uit te kiezen, want maagd wilde zij blijven, hetgeen iedereen bevreemdde. Zelfs met list kon tante haar niet zover brengen. Bij een feest namelijk wist zij het zó te schikken, dat een van de vrijers naast Tekakwitha zijn plaats kreeg. Zeer hoffelijk vroeg hij haar iets te drinken. Flitste het toen door haar geest, dat ze dan gebonden zou zijn? Dat zó hier de gewoonte, het gebruik was om een meisje te vragen? Zag zij het in zijn blikken of in de gespannen, afwachtende houding van tante? Ze doorzag de opzet, sprong op en vluchtte. Zo redde zij zich toen. Maar de listige tante had wel andere wegen. Terwijl de maanden voorbijgingen, wist zij het leven voor Tekakwitha tot een marteling, tot een eeuwig gesar te maken. De achting die iedereen haar toedroeg, wist zij langzaam tot haat om te buigen; haar vroomheid, reinheid en bescheidenheid, voorheen gewaardeerd, werden nu een voorwerp van spot en lage plagerij. Niets kon zij, zei men, een nutteloos schepsel was ze. Men wierp haar met stenen, rond haar rees een blijvende bedreiging van haar leven, zoals eens toen een jonge Indiaan op haar toesprong, zwaaiend met zijn tomahawk, om haar hoofd te treffen. Maar zover reeds was Tekakwitha gevorderd in haar rustig evenwicht, in de minachting van de dingen dezer wereld, en de waardering van 't eeuwige, dat ze onbevreesd afwachtte. Die rust deed de onstuimige onverlaat midden in zijn zwaai inhouden.

Het Doopsel een beloning

Op dit hoogtepunt der beproevingen zond God zijn troost. In de zomer van dat jaar 1675 verscheen pater Jacques de Lambertville in Ossoenenon, het dorpje waar Tekakwitha woonde. Hij vond bijna niemand thuis, want het was in de dagen van de oogst: de haver en de maïs stonden rijp op de velden. Hij hield zich dus bezig met de kinderen en de zieken; en daartussen bevond zich ook Tekakwitha. Want al te erg was zij gewond tengevolge van mishandelingen. Ze kon niet lopen. Zo was zij in staat de katechismuslessen te volgen. En op het Paasfeest van het volgende jaar werd zij als eerste en enige van het dorp gedoopt. Van toen af heette zij Catharina of, in haar eigen taal, Kateri. Na de dag van haar doopsel wist zij zich volledig kind van God; sterker werd in haar het verlangen naar versterving en gebed, opdat ook haar stamgenoten eens dit kindschap zouden mogen bezitten. Zij wenste te staan midden in die wonderlijke strijd der zielen. De ernstige aanslagen op haar

Rasecht Indianermeisje van de Kiawa-stam in typische dracht

leven echter namen toe, omdat zij overal waar ze zich vertoonde, een aanklacht bleek tegen hun eigen barbaars leven.
Tekakwitha besloot daarom te vluchten naar het christendorp Caughnawaga. Ze liet heimelijk haar zwager, het opperhoofd van dat dorp, op de hoogte brengen. En zo kwamen in september 1677 drie Indianen van Caughnawaga aan te Ossoenenon. Ze kwamen de missionaris bezoeken, zeiden ze. En terwijl haar oom in Fortorange was, ging Tekakwitha op de vlucht. Ze reisde in een kano de rivier af. Voor het eerst genoot ze volop van de wilde pracht der natuur, de bossen, de vogels, het water. Na enkele dagen ging het verder te voet. O, die vrijheid rondom! Ze voelde zich weer jeugdig en onstuimig als een kind, wandelend onder het groene lover, waar duizenden vogels zongen en het gouden licht de schaduwen doorgloeide. Ze wees alles aan: bij nacht de pracht der sterren, die door de bladeren priemden, en de val van het licht op de drijvende wolkenvelden bij dag. Zo kwam zij overgelukkig aan te Caughnawaga. De pastoor ontving haar hartelijk; hij las de brief van zijn konfrater Jacques: „Zorg goed voor haar, het is een kostbare schat, waar je vreugde van zult beleven."

Maagdelijk leven in heidense omgeving

Zo begon er in de wigwam van haar zwager een heerlijk, rustig leven. Gemeenschappelijk met de dorpsbewoners kon zij haar

gebeden verrichten, de H. Mis bijwonen zo dikwijls ze wilde. Met Kerstmis van dat jaar deed zij haar eerste H. Kommunie. Het was een feest voor iedereen, want zij had een plaats veroverd in ieders hart. Ook in deze sfeer, zo geschikt om een leven in sleur te leiden, zette Tekakwitha zich schrap. Ze zocht de weg der middelmatigheid niet. Tussen de meisjes en vrouwen die de mannen vergezelden op de jacht, waar ze de pelzen der geschoten dieren moesten klaar maken voor de handel, was ook Tekakwitha aanwezig; en bij ruzie of onenigheid wist zij steeds die toon te vinden, in vermaning soms, soms ook in kwinkslag — welke verzoening en vrolijkheid terstond weer opriep. Het zwaarste werk zocht zij, dat viel iedereen op. Daar was bv. het kappen der bomen. De vrouwen zwierven dan overal rond om de takken af te hakken. Vooraan bij het werk werd Tekakwitha eens plotseling getroffen door een zware tak van een vallende boom. Toen men haar voor dood opnam, geloofde niemand meer de zo vrolijke Kateri nog ooit in leven te zien. Maar ze herstelde weer. Waartoe? Haar beproeving was nog niet ten einde. Want van alle kanten trachtte men haar weer tot een huwelijk te bewegen. Toen zij weigerde, overviel haar ineens de beschuldiging van een overigens zeer goede vrouw, dat Kateri in zonde zou leven met haar man. Wie kan zich tegen laster verdedigen? Zij verdroeg ook dit. En gelukkig werd haar onschuld bewezen, en de vrouw die deze ongegronde aanklacht had ingediend, deed drie jaar lang strenge boete.

Zo werd Kateri in deze nieuwe parochie een voorbeeld voor de maagdelijke staat, zo ongewoon onder de Indianen. Op 25 maart 1679 legde zij in de dorpskerk plechtig de eeuwige gelofte van zuiverheid af. En ziet! Jesus is een naijverige Bruidegom. In diezelfde zomer van 1679 overviel Kateri een hardnekkige koorts. Ofschoon de uitputting nabij, hield zij haar rustige gang naar de kerk, en knielde daar in haar gebed voor de bekering der heidense Indianen. Groter dan ooit viel haar nu ook een intern geluk te beurt. Zij had gevonden wat zij zo lang had gezocht in boete en talrijke offers. Maar nu verlangde ze ook naar rust bij haar Bruidegom.

Een heilige is van ons heengegaan

In de Goede Week van het volgend jaar kwamen dan de laatste dagen. In plechtige processie bracht een priester het Allerheiligste naar haar wigwam. Zij ontving het H. Oliesel. En terwijl ze fluisterde: - Jesus, Maria, is zij gestorven, rustig als een kind. Ze was 24 jaar. - Een heilige is van ons heengegaan, zo luidde de dodenklacht van het volk.

Het lichaam van Kateri was na haar dood zeldzaam mooi geworden; nu reeds kreeg ze de glorie der verrijzenis mee. Ze verscheen aan haar biechtvader, aan wie zij vroeg haar leven te beschrijven. Zeer vele wonderen deed zij, zodat men haar nu vergelijkt met de kleine H. Theresia. Ja, eenzelfde ideaal had zij, ofschoon vroeger levend: te leven en te sterven voor de zielen, maar dan in verborgenheid en eenvoud.

In 1954 werd een standbeeld van haar onthuld te Caughnawaga. Rustig ziet zij neer op de voorbijgangers, hen er aan herinnerend dat alleen de eenvoud en de liefde groot is bij God, en dat ook nu nog in de meest koude en barre grond plotseling heerlijk leven kan openbloeien, zoals in de tijd toen zij leefde: Kateri, de lelie der Mohawks. (*P. P.*)

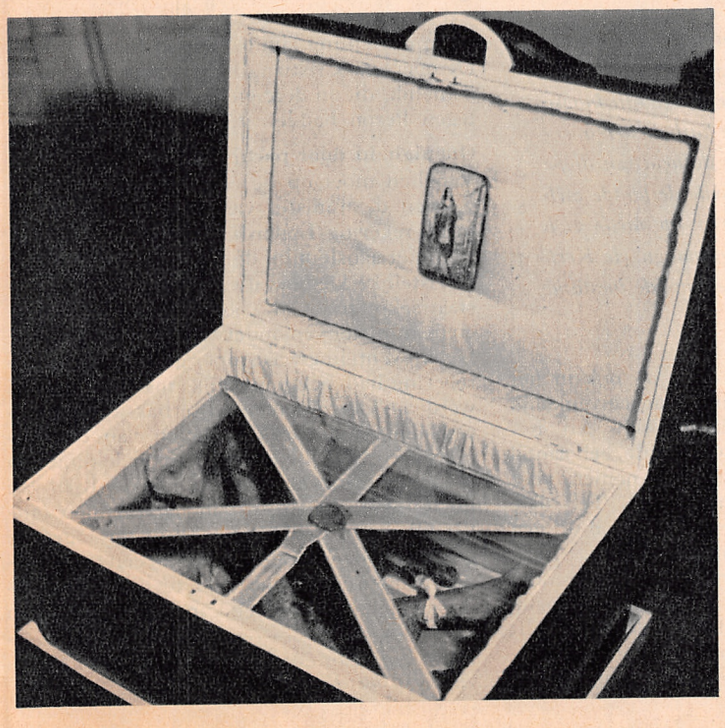
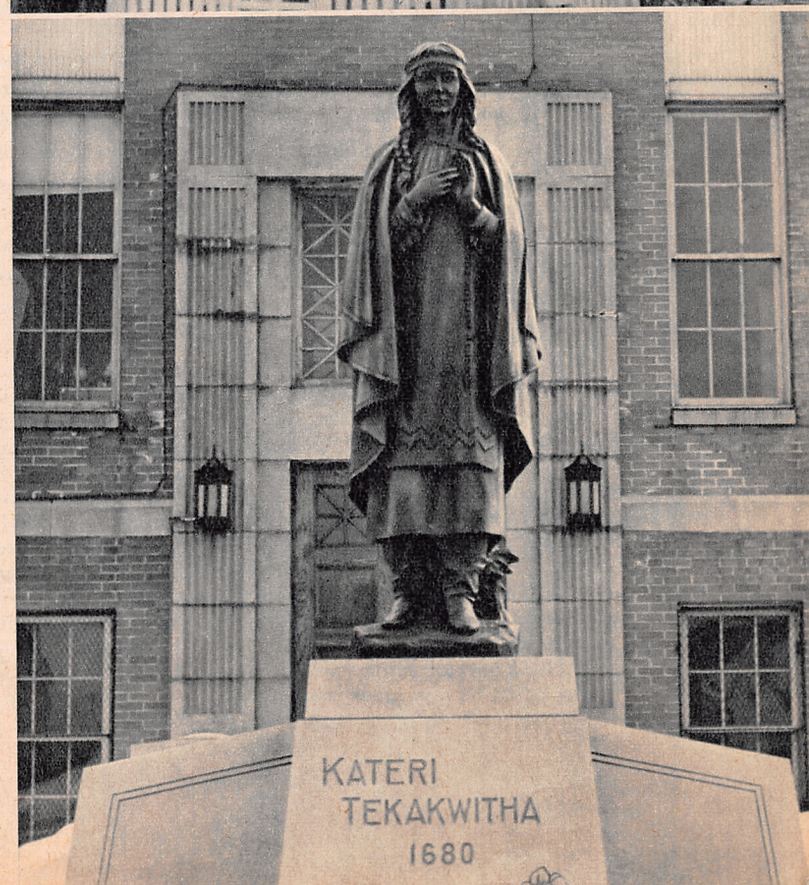
Bij de foto's: Grafmonument van Tekakwitha te La Praerie in de buurt van Caughnawaga; o.: haar standbeeld te Caughnawaga; l.o.: de schrijn van haar relieken in dezelfde plaats (een gedeelte der relieken bevindt zich in het buitenland) - (Foto's J. de Hollander SVD, Granby, Canada)